

**Zvládni to
s managementem!**

Juliana DeWillemsová
KPA CTP, CDDBC

Zvládni to s managementem!

Jak předcházet problémovému chování psů

NAKLADATELSTVÍ
PLQI
Praha, 2025

Obsah

Úvod / 13

Část 1: Co a proč / 15

1. Co je management prostředí? / 17

2. Management a proces učení u psů / 20

3. Management a vazba mezi člověkem a psem / 26

4. Ne každý trenér, kterého potkáte, se mnou bude souhlasit / 29

5. Management toho může vyřešit hodně... ale tohle ne / 34

Část 2: Jak / 39

6. Vítání návštěv u dveří / 41

7. Štěkání doma, na zahradě a v autě / 61

8. Surfování po kuchyňské lince / 79

9. Okusování věcí v domácnosti / 87

10. Reaktivita na procházkách / 92

11. Destruktivní chování na zahradě / 115

12. Přiběhnutí na zavolání / 120

13. Tahání na vodítku / 128

14. Štěněcí štípání a vývoj štěněte / 137

15. Čistotnost u dospělých psů a štěňat / 142

16. Posezení se psem v kavárně nebo restauraci / 148

17. Příjemnější návštěvy veterináře / 153

18. Různá chování / 157

Závěr – Naladte se na management / 164

Pracovní list na tipy pro management / 167

Manage It!

Hacks for Improving Your Dog's Behavior

English edition published by Dogwise Publishing, Wenatchee, Washington, USA.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována ani vysílána v jakékoli podobě a jakýmikoli prostředky, elektronickými, digitálními či mechanickými, včetně fotokopii, zvukových záznamů nebo jakýmkoli systémem pro ukládání a vyhledávání informací, bez písemného svolení nakladatele.

Autorka a nakladatel nenesou odpovědnost v případě náhodných nebo následných škod vzniklých na základě opatření, provádění nebo používání pokynů a doporučení obsažených v této knize nebo v souvislosti s nimi.

Copyright © Juliana DeWillems, 2024

Translation © Jana Dušková, 2025

© Nakladatelství PLOT, 2025

ISBN 978-80-7428-481-6

Zdroje a doporučená četba / 170

Rejstřík / 174

O autorce / 177

Poděkování / 178

Slova chvály na knihu Zvládni to s managementem!

Konečně kniha, která přesvědčivě ukazuje na účinnost drobných změn v prostředí, které výrazně zlepší chování našich psů. Najdete v ní desítky uskutečnitelných tipů, jak s citem utvářet šťastnější domov a tím podpořit i jakýkoli tréninkový plán. Taková úleva!

Kathy Sdaová, MA, autorka knihy *V životě je spousta věcí zadarmo: O psech, výcviku a laskavosti*

Skvělý zdroj, který by si měli pořídit nejen majitelé, ale i profesionální trenéři psů. Juliana podrobně a srozumitelně vysvětluje důvody a způsoby managementu v různých situacích.

Emily Larhlová, zakladatelka youtubového kanálu „Dog Training by KikoPup“, majitelka webu Dogmantics Dog Training

Jsem velká zastánkyně managementu pro nežádoucí chování psů a jednoznačně souhlasím s autorkou Julianou DeWillemsou, že managementu se v oblasti výchovy a trénování psů nevěnuje dostatečná pozornost. Tato kniha představuje báječnou směsici vědeckých a praktických informací překládaných snadno srozumitelným a čtivým způsobem a nabízí obrovské množství managementových řešení, která může každý majitel psa poměrně snadno zrealizovat. Skvělý přírůstek do knihovny každého milovníka psů!

Pat Millerová, CBCC-KA, CPDT-KA, autorka knihy *Pozitivní metody výchovy psa – Cvičte a vychovávejte psa bez stresu, zloby a trestů*, majitelka webu Peaceable Paws

Konečně zdroj, nabízející strategie, které může okamžitě zrealizovat i zaneprázdněná rodina a zvládnout s jejich pomocí problémové chování svého psa – taková úleva! Při své práci specializované na psy a děti se často setkávám se

zoufalými rodinami, ve kterých pes krade dětem hračky, pronásleduje batolata, když se začínají pohybovat po bytě, nebo vyskakuje na návštěvy. Tato kniha vysvětluje, proč pes pravděpodobně vyvádí tyhle rošťárny, a zároveň nabízí praktické tipy, jak jim do budoucna zamezit. Julianin srozumitelný styl a jasné rady zpřístupňují tyto strategie každému, kdo má zájem usnadnit psovi život doma i venku v reálném světě. Tuto knihu by si měla pořídit každá rodina se psem.

Michelle Sternová, CPDT-KA, certifikovaná poradkyně pro chování psů, FDM a zakladatelka webu Pooch Parenting

S managementem to zvládnete! zásadně změní život každému majiteli psa. Juliana DeWillemsová nabízí svěží nový přístup k výchově psů, který podle mého názoru ocení každý majitel psa. Kniha vyniká srozumitelností a uskutečnitelností v praxi. DeWillemsová má čtivý a přímočarý styl, kterým zpřístupňuje i složité otázky výcviku psů čtenářům s jakýmkoli vzděláním. Je vhodná pro realisty, pro zaneprázdněné rodiny, pro novopečené majitele psů, pro reálné majitele reálných psů. DeWillemsová upozorňuje na základní pravdu, která bývá v oblasti výcviku psů často přehlížena: výcvik je sice důležitý, ale podstatnou základnu pro jeho úspěšnost tvoří management.

Jasně a do hloubky pojednává o nejrůznějších tématech od problémů u dveří a oken přes surfování po kuchyňské lince, štěkání v autě nebo procházky na vodítku po mnoho dalších otázek. Zohledňuje potřeby psů i jejich člověčích rodin a nabízí řešení, která jsou realistická a citlivá. Nezavírá oči před výzvami, kterým čelí zaneprázdnění majitelé psů, všímá si i protichůdných informací a nabízí maják, který svým světlem ukazuje cestu nepřehlednou krajinou rad a doporučení, kterými se výcvik psů jen hemží. Už teď vím, že trenéři psů budou mít tuto knihu v knihovně a že ji budou doporučovat i svým klientům. Bude představovat skvělý zdroj pro mnoho budoucích let.

Breanna Norrisová, MSc, KPA CTP, majitelka webu Canine Insights

Kniha *Zvládni to s managementem!* nám přesvědčivě ukazuje, že je načase začít používat neprůhledné fólie na okno, dětská dvířka a dokonce i uvazovací vodítka. Věřte nevěřte – ne každá chvíle je vhodnou příležitostí k výcviku! QR kódy, s nimiž se budete v knize setkávat, navíc velice usnadní práci těm z nás, kteří dávají přednost vizuálnímu učení. *Zvládni to s managementem!*

vám s vaším psem pomůže doma i venku. Ať už máte problémy se psem, který vám doma rozkouše, na co přijde, nebo na procházkách štěká a dělá výpady, v téhle knize si pro sebe něco najde každý, a leccos z ní využijeme dokonce i my „ostřílení profesionálové“.

Karen Chapdelaineová, CDBC, ADT, CPDT-KA, FFCP, DN-CET, majitelka webu The Timeless Dog, zakladatelka webináře Senior Dog Enrichment Plans: Accommodations & Adaptations

Kniha *Zvládni to s managementem!* je stručným a výstižným doplňkem ke všem skvělým knihám o výcviku, chování a enrichmentu, který tu už dlouho chyběl. Juliana předkládá jasné a uskutečnitelné strategie, metody a doporučení pro majitele psů, kteří potřebují rychle a spolehlivě zajistit změnu při problémech s výcvikem a chováním. Kniha *Zvládni to s managementem!* znamená v oblasti výcviku a chování výrazný posun od komplikovaných výcvikových plánů k logickému uplatnění změn prostředí a k pochopení normálního psiho chování.

Emma R. Schneidkrautová, KPA, CTP, CPDT-KA, CCUI, FDM, majitelka webu A Dog's Eye View

Konečně kniha o chování psů, která upozorňuje na důležitost, potřebnost a skoro magickou účinnost managementu! *Zvládni to s managementem!* předkládá spoustu realistických řešení pro běžné problémy s chováním. Tuto knihu ocení každý, kdo potřebuje nápady, jak zvládnout problémové chování psa.

Allie Benderová, CDBC, DPDT-KA, SBA, spoluautorka knihy *Ten NEJ život pro vašeho psa a Ten NEJ život pro vašeho psa – Pracovní sešit*, spolumoderátorka podcastu Enrichment for the Real World, spolumajitelka společnosti Pet Harmony, LLC

Management prostředí představuje nesmírně důležitou složku spokojeného života zvířat a harmonie v domácnosti, a přitom je to jedna z nejpodceňovanějších složek péče o zvířata. Juliana v této knize odvádí velmi záslužnou práci, protože vysvětluje nejrůznějším majitelům psů, proč je management důležitý, srozumitelně definuje jeho roli a popisuje vztah mezi managementem a enrichmentem.

Dále podrobně ukazuje, jak vytvořit plán managementu pro nejběžnější situace, v nichž majitelé psů potřebují podporu, včetně praktických nástrojů od pracovních listů přes QR kódy po videa a jiné zdroje. Výsledkem je kniha, která představuje účinný nástroj stejně pro majitele psů jako pro kynologické odborníky, nástroj, který i já budu v příštích letech doporučovat klientům a studentům.

Emily Strongová, CDDBC, CPDT-KA, SBA, spoluautorka knihy *Ten NEJ život pro vašeho psa* a *Ten NEJ život pro vašeho psa – Pracovní sešit*, spolumoderátorka podcastu *Enrichment for the Real World*, spolumajitelka společnosti *Pet Harmony, LLC*

Tuto knihu potřebují všichni majitelé psů! Kniha *Zvládni to s managementem!* od Juliany DeWillemsové je plná praktických a uskutečnitelných rad, které pomohou vyřešit jejich časté problémy. Srdečný a vřelý styl DeWillemsové usnadňuje pochopení a uplatnění výcvikových konceptů. Kniha nabízí spoustu užitečných informací a obsahuje i nástroje jako pracovní listy, odkazy na sociální média a videa, které pomohou majitelům dosáhnout požadovaného cíle. Vřele doporučuji!

Veronica Sanchezová, M.Ed. CDDBC, CPDT-KA, Cooperative Paws Service Dog Coach™, autorka knihy *Service Dog Coaching – A Guide for Pet Dog Trainers*

To je ono! Tohle je kniha, která už v oblasti výcviku dlouho chyběla. Pomůže klientům při budování lepšího vztahu se psem a mnohé problémy s chováním díky ní vůbec nevzniknou. Spousta majitelů psů je přesvědčená, že výcvik je obtížný proces, který vyžaduje spoustu času a často se ani nepodaří, protože jsou k němu zapotřebí speciální dovednosti, které nemají. Juliana přináší na všechny jejich pochybnosti jasnou odpověď. Umožňuje jim pochopit problémy bez zbytečného zjednodušování, a to je skutečný dar. Tato kniha by měla představovat povinnou četbu pro novopečené majitele, ale i pro začínající trenéry. Odteď ji budu doporučovat každému klientovi, se kterým pracuji.

Sarah Kalnajsová, B.A., CDDBC, CPDT-KA, AABP-CDBT, majitelka společnosti *Blue Dog Training and Behavior LLC*

Většina majitelů chce prožívat se svým psím kamarádem šťastný a naplněný život. Avšak problémy s chováním často vyvolávají v jejich vztahu napětí. Juliana odvádí v této oblasti skvělou práci, protože poskytuje čtenářům praktické rady a vzdělávací videa, která mu pomohou zamezit a řešit běžné problémy s chováním. Její knihu by si měl pořídit každý majitel psa!

Marissa Martinová, CDDBC, moderátorka podcastu *Paws & Reward*, autorka knihy *Human-Canine Behavior Connection. Building Better Relationships Through Dog Training*

Ve světě plném rychlých provizorních řešení a „tipů pro život“ může mít člověk pocit, že vycvičit psa je nesmírně těžké, obzvlášť když přitom musí řešit nejrůznější problémová chování a situace. Management vlastně představuje takový „tip pro život“ při výcviku a Julianinu knihu by si měl přečíst každý, kdo řeší takové problémy. Management totiž usnadní výcvik a tím vám ulehčí život a vašemu psovi umožní „dělat věci správně“. Někdy nám může připadat až podezřele snadný, ale to, že si zabezpečíme domácnost, stejně jako bychom to udělali, kdybychom v ní měli malé dítě, nám pomůže skvěle doplnit výcvik a v některých případech ho dokonce ani nebudeme potřebovat!

Emily Priestleyová, CTC, CDDBC, moderátorka podcastu *The Wild at Heart*, autorka knihy *Urban Sheepdog*

Celá kniha o managementu? To si pište! Juliana mistrně předkládá majitelům psů jednoduché, ale neuvěřitelně užitečné informace. Management představuje často přehlížený krok ve výcviku. Už nikdy víc! Tato kniha přináší všechny informace, které potřebujete k tomu, abyste účinně zvládli chování svého psa. **Cassie Pestanaová**, CBCC-KA, KPA-CTP, zakladatelka společnosti *Clickstart Dog Training Academy, LLC*, absolventka Brownovy univerzity s bakalářským titulem z biologie (etologie a evoluční biologie)

Tuto jedinečnou knihu doporučuji každému, kdo přijde do styku se životem psa. Juliana DeWillemsová si uvědomuje a oceňuje silnou vazbu mezi našimi psy a námi a kulturní tlaky, které často působí mezi světem psů a lidí. Udělejte první krok k tomu, abyste změnilí svůj pohled na to, jak náš pes vnímá svět

a jak se dá pracovat s přešlapy, kterých se váš pes dopouští v chování. Jak říká Juliana: „(management prostředí psa)... dává lidem do ruky klíč k provádění pozitivních změn.“ Kupte si tuhle knihu!

Zvládni to s managementem! představuje nepostradatelnou četbu pro každého, kdo přijde do styku se psy – ať je to výcvikář, majitel psa, trenér psích sportů, pracovník v útulku, majitel služebního psa, veterinář nebo kdokoli jiný. Z Julianiných slov vyzařuje empatie vůči lidem i psům, když nás všechny povzbuzuje, abychom uplatňovali management u všeho, co možná nemáme čas řešit výcvikem. Vezměte do ruky tuto knihu a seznamte se s účinnými pozitivními způsoby, jak zlepšit náš vztah se psem. Nebudete litovat.

Linda Randallová, DVM, KPA CTP, Tagteach Level 3, majitelka webu One Smart Dog

Úvod

Většina z nás považuje psy za členy rodiny, na kterých milujeme skoro všechno. Vždycky se u nich ale budou vyskytovat určitá chování, která bychom rádi změnili. Tahle kniha popisuje jednoduché, ale účinné způsoby, jak změnit chování psa jinak než s pomocí běžného výcviku. Tato řešení, která jsou souhrnně známá pod pojmem management, se zaměřují na prevenci nežádoucích chování tak, aby taková chování vůbec nevznikla a abyste díky tomu měli zajištěný harmoničtější život se psem. Každá kapitola se zabývá jiným problémovým chováním, se kterým se majitelé psů často potýkají. Na konci knihy pak najdete seznam doporučených knih, odkazů na internetové zdroje a pracovní list na zaznamenávání tipů pro management, s jehož pomocí můžete sledovat své pokroky.

Pracuji jako certifikovaná poradkyně pro chování psů a v mé práci s klienty hraje management velmi důležitou roli. Může totiž všem členům rodiny přinést okamžitou úlevu od problémového chování, se kterým se u svého psa potýkají, a na ní pak stavět další pokroky. Někdy se dokonce stává, že díky managementu majitelé zjistí, že ani nepotřebují mé další služby, protože už vlastně u psa nemusí určitá chování vůbec cvičit. Některé knihy o výcviku psů se sice o managementu zmiňují, ale dosud nevyšla žádná kniha, která by byla téhle účinné technice věnována výlučně. Podle mého názoru se veřejnost naléhavě potřebuje dozvědět o tomto přístupu k chování psů, který může znamenat zásadní změnu v celém životě, něco víc.

V knize se dozvíte, co je management prostředí a jak ho používat, a také získáte poznatky o chování psů a o vědecké podstatě procesu učení. Kromě toho se kniha zabývá otázkou, jak podpořit a obohatit vazbu mezi člověkem a psem prostřednictvím změn chování, a předkládá k tomu řešení, která fungují na obou koncích vodítka.

V celé knize budete nacházet QR kódy, které vás dovedou k dalším užitečným zdrojům. Když u QR kódu přidržíte kameru mobilu, vyskočí URL a vy můžete kliknout na příslušný odkaz.

Kdyby vám z jakéhokoli důvodu QR kód nefungoval, najdete všechna videa na mém youtubovém kanálu: www.youtube.com/@jwdogtraining

Zapněte si kameru na mobilu.

Namiřte kameru na QR kód a naskenujte ho.

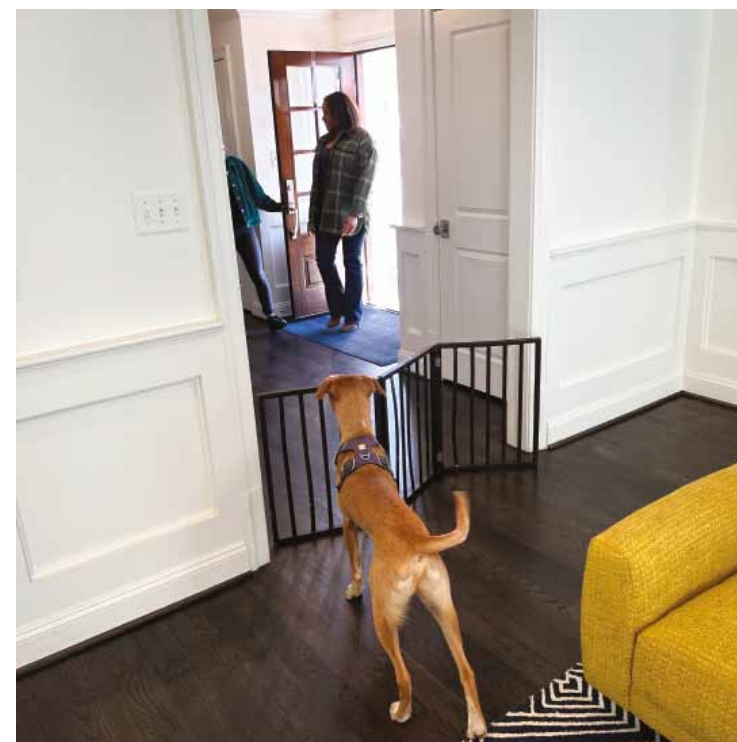

Klikněte na odkaz, který se objeví, a přejděte na příslušný zdroj, například na video nebo pracovní list.

Část I.

Co a proč

Co je management?

Jako trenérka psů a poradkyně pro chování často zdůrazňuji novým klientům: „Jsem trenérka psů, ne kouzelnice. Nemám kouzelnou hůlku, kterou bych tenhle problém vyřešila!“ Chci totiž, aby majitelé psů kladli na výcvik realistické požadavky. My trenéři a výcvikáři se klientům snažíme vštípit, že trvalá změna vyžaduje čas a určité úsilí a že rychlá náprava neexistuje. Proto vás možná překvapí, když vám řeknu, že taková rychlá náprava ve skutečnosti existuje – a právě o „vy-chytávkách“ neboli tipech pro rychlou nápravu je celá tahle kniha!

Tahle kniha se totiž zabývá konceptem, kterému v oblasti trénování a výcviku psů říkáme **management**. Jednoduše lze říct, že management se zaměřuje na prevenci a zamezení nežádoucího chování tím, že v prostředí změní určité prvky tak, aby se nežádoucí chování vůbec nemohlo uskutečnit; pokud vám například vadí, že váš pes štěká na listonoše pokaždé, když se přiblíží k vašemu domu, provedete v prostředí určitou změnu, kterou zvýšíte pravděpodobnost chování, které si přejete (žádné štěkání) a, což je ještě důležitější, snížíte pravděpodobnost chování, které si nepřejete (štěkání). V oblasti výcviku psů neexistuje žádná jednotná definice managementu. Není to vědecký termín, ale opírá se o vědecké poznatky o chování – o těch si něco řekneme později. Prozatím si zapamatujte, že při managementu využíváme prostředí psa tak, abychom změnili jeho chování.

Na roli managementu nemají jednoznačný názor nejen trenéři psů – tento pojem není jednotně chápáný a používán ani běžnou veřejností, a toto nepochopení může způsobovat zmatky. Většina lidí si myslí, že „management“ se

týká jen světa obchodu a podnikání. Na charakteristiku dobrého obchodního manažera existují nejrůznější názory, ale skoro všechny se shodují na tom, že jednou z jeho vlastností je schopnost působit na ostatní, aby dělali to, co je nejlepší pro celý tým. A to mi hodně připomíná výcvik psů!

Jednou jsem tématu managementu věnovala celý dvouhodinový webinář a kdosi, kdo ho začal sledovat až půl hodiny po začátku, takže přišel o úvod, se mě zeptal, kdy už se dostanu k informacím o výcviku. Management ale není o výcviku. Chápu, že když nemáte základní informace nebo doplňující kontext, může vám připadat, že řešení, která se namísto výcviku zaměřují na management, jsou bezpředmětná nebo dokonce nesmyslná, ale management rozhodně není nesmyslný – naopak, může doslova změnit život. A proto o něm teď píšu celou knihu.

V knize najdete dvě hlavní části: první poskytuje základní informace o tom, co je management, jak souvisí s výcvikem a jak se psi učí, a druhá část je složená z jednotlivých kapitol zaměřených na řešení konkrétních problémů s chováním. Pro pochopení, jak změnit chování psa, jsou obě části. Tak pojďte, jdeme na to.

Prevence je lepší než náprava

Účelem managementu je zajistit vám život, ve kterém u svého psa ihned zaznamenáte podstatně menší výskyt nežádoucího chování. Když totiž změňte uspořádání jeho prostředí, tak přerušíte cyklus, ve kterém se odehrává nežádoucí chování, a vy ho už nebudete muset psovi neustále zakazovat. A při správném managementu nežádoucí chování dokonce vůbec nevznikne.

Možná si teď říkáte: „Kdyby to opravdu bylo tak jednoduché, kdyby opravdu stačila prevence nežádoucího chování, tak bych to byl přece už dávno udělal!“ Spousta majitelů psů ale problémy neřeší managementem proto, že nevidí chování psa stejně, jako ho vidíme my odborníci. Proto si neuvědomují příležitosti k prevenci nežádoucího chování a rovnou se pustí do toho, co jim dává největší smysl – snaží se změnit chování, teprve když už vzniklo. Pes vyskakuje na kuchyňskou linku a krade z ní jídlo, majitel na něj křikne, aby seskočil, ale psovi už se podařilo ukrást chutné sousto, takže své chování zvané „surfování po kuchyňské lince“ asi v budoucnu zopakuje.

Někteří lidé mají obavy, že management není tak dobrý jako „řádný výcvik“, že je to jen jakási provizorní náprava. Takle obava obvykle pramení

z nerealistických požadavků, které společnost klade na výchovu a výcvik psů, takže vám patří obdiv za to, že jste vzali do ruky tuhle knihu a chcete se seznámit s jiným hlediskem.

Scénáře z reálného života

Abych vám pomohla plně pochopit, co je management, popíši vám teď některé scénáře z reálného života. V příštích kapitolách proberu takhle chování podrobněji. Prozatím chci jenom zajistit, abychom se všichni dívali na management ze stejného úhlu. Připomínám, že management má měnit prostředí, ne přímo psa. Příkladem managementu je například to, že dáte na odpadkový koš víko, aby se do něj pes vůbec nedostal. Jiným příkladem by bylo to, že si budete dávat boty do botníku, pokud vám je pes ustavičně okusuje, nebo že psa připnete na vodítko, když k vám přijde návštěva, aby na ni vůbec nemohl začít vyskakovat. Možná jste si u všech těchto případů všimli, že tím psa vlastně neučíte, aby nelezl do koše, nekousal vám boty nebo neskákal na návštěvy – jen se postaráte o prevenci, takže ho to pak ani nenapadne.

Důvod, proč chcete zajistit prevenci, aby nežádoucí chování vůbec nevzniklo, spočívá v tom, že pokaždé, když si pes nežádoucí chování zopakuje, tak se v něm zdokonalí, čímž se zároveň zpomalí nebo zastaví pokrok ve výcviku. To platí i pro ty nejpodrobnější a nejpečlivější výcvikové plány, které jsou zaměřené přímo na chování a jeho hlavní příčinu. Výcviku a trénování můžete věnovat sebevětší úsilí, ale jen velmi těžko jím změňte chování psa, jestliže zároveň nepoužijete i management.

Lidé bohužel většinou začnou uplatňovat management, aby psa zbavili nežádoucích návyků, teprve v okamžiku, když už je pes má hodně dokonale osvojené. Mnohem lepší je používat management proaktivně, jako prevenci, takže nežádoucí návyky se vůbec nevytvoří a vy tak budete mít prostor pro tvarování žádoucích chování. Prevence je totiž mnohem lepší než náprava.

Management a proces učení u psů

Musím vám něco přiznat: říkám sice, že management je snadnější než výcvik, ale management ve skutečnosti je výcvik. Psi se totiž pořád učí a management ovlivňuje, co se pes bude učit. Behaviorální věda neboli věda o chování – především pak věda o učení, známá jako behaviorální analýza – vnáší do výcviku psů osvědčené praktiky. O tom, jak funguje chování, toho už víme hodně; proto toho víme hodně i o tom, jak ho změnit. Tomu, co víme o interakci chování s prostředím, říkáme operantní podmiňování. Zákony učení fungují, ať si je uvědomujete nebo ne, stejně jako zákony gravitace. Zákony učení hovoří ve prospěch managementu, a proto je důležité, abyste porozuměli jejich podstatě. Jakmile se prokoušeme touto teoretickou kapitolou, tak se hned vrátíme zpátky ke všem praktickým tipům, kterými vám management může prospět.

ABC neboli abeceda chování

Chování (behavior), tedy to, co pes dělá, je ovlivňováno tím, co mu předchází (antecedenty, antecedents), a následky (konsekvencemi, consequences). **Antecedenty** jsou události, úkony nebo okolnosti, které probíhají před chováním, a **následky** jsou události, úkony nebo okolnosti, které probíhají během chování nebo po něm. To, co se děje v prostředí před chováním, během něj a po něm, je souhrnně známo pod pojmem **podmínky**, za kterých chování probíhá.

Antecedent -> Behavior -> Consequences (Antecedent -> Chování -> Následky)

Většina kvalifikovaných behavioristů se shoduje na této osvědčené praxi výcviku: uspořádáme antecedenty tak, aby si pes nemohl opakovat a procvičovat nežádoucí chování (tomu trenéři psů říkají management), a současně za pomoci pozitivního posilování učíme psa přijatelné náhradní chování. Tahle kniha vás seznámí se všemi možnými způsoby, jak uspořádat antecedenty tak, abyste mohli se svým psem rychle a snadno začít prožívat harmoničtější život.

Musíme mít na paměti dvě důležité věci: chování neprobíhá ve vakuu a vždycky má nějaký důvod. To znamená, že chování vašeho psa je vždycky podníceno něčím z prostředí (tedy **antecedentem** nebo celým souborem antecedentů). Vezměte si třeba psa, který štěká na listonoše. Podmínky v podobě vytažených žaluzií umožňují psovi výhled ven. Listonoš, který přichází k domu, je antecedent, který spustí chování v podobě štěkání. Chování má i svůj následek, který přispěje k tomu, jestli se bude chování nadále vyskytovat častěji nebo méně často.

Pokaždé když váš pes provádí to, co vy považujete za nežádoucí chování, tak mu dané chování přinese určitý následek. Když následek postupně přispívá ke zintenzivnění chování, říkáme, že jeho chování je **posilováno**. **Positivní posilování** znamená, že se po chování přidá do prostředí něco, co zvýší pravděpodobnost, že se chování v budoucnu vyskytne znovu. Positivní posilování je často spojováno jen s představou, že psovi dáváme při tréninku pamlsky, ale dalšími posilovači jsou například hračky, hra a pochvala, *pokud je má váš pes rád* a pokud postupně přispívají ke zintenzivnění chování. Navíc může být i prostředí plné různých věcí, které sám pes považuje za posilovače, například příležitost k okusování, čenichání a trháni. Když se otravné chování neustále opakuje, může být často ve hře i **negativní posilování**. Negativní posilování znamená, že pravděpodobnost, že se bude chování v budoucnu opakovat, se zvýší tím, že se z prostředí něco odstraní. Například když k vašemu domu přijde listonoš a váš pes štěká, tak listonoš nakonec odejde. Váš pes může následek svého chování, tedy štěkání, spatřovat v tom, že se ten cizí člověk vzdálil. Pes neví, že listonoš by byl odešel tak jako tak!

Pokud se uskutečňuje určité chování, především pokud se neustále opakuje, znamená to, že je nějakým způsobem posilováno – i když vy si možná daný posilovač ani neuvědomujete. U chování, které je posilováno, se totiž zvyšuje

pravděpodobnost, že se bude opakovat. Když použijete management k prevenci nežádoucího chování, tak zároveň zajišťujete i *prevenci posilování*, v jehož důsledku se chování opakovalo a sílilo.

Podívejme se na příklad: váš pes vyskakuje a dává přední tlapy na kuchyňskou linku. Trenéři tomu často říkají „surfování po lince“. Tohle chování mívá většinou několik možných výsledků. Jedním je to, že přiskočíte k psovi, dáte mu ruce na tlapy a sundáte mu je z linky, přitom ještě třeba řeknete: „To se nedělá!“ Některým psům se ale tahle pozornost a fyzická interakce může líbit! A chtějí další! Naučí se, že když vyskočí na linku, tak upoutají vaši pozornost. V tom případě může váš zákrok naopak takové chování nedopatřením posílit.

Jiným výsledkem surfování po lince by bylo to, že pes vyskočí na linku a ukořistí sendvič, který právě připravujete. To se mu podaří třeba v jednom ze sta případů, ale tahle jediná chutná výhra může posílit jeho surfování natolik, že v něm bude pokračovat. Vzhledem k tomu, že jsme lidé a sami se nechováme vždycky dokonale, je tenhle výsledek pravděpodobnější, než si myslíme. Navzdory sebevětšímu úsilí se nám nevyhnutelně stane, že občas něco necháme na lince. Váš pes se tím naučí: „Aha! Stačí, když se budu snažit více nebo častěji, a jednoho dne zase ukořistím něco dobrého!“ Určitě si dokážete představit, že to je velmi posilující.

Jedním z dalších možných výsledků je to, že váš pes se prostě naučí s předními tlapkami na lince čmukat a zkoumat zbytky. Zkoumání zbytků a prohledávání odpadků (scavenging) je pro psy vrozená potřeba. Čmukání a prohrabávání odpadků většinu psů těší, takže i když se jim nepodaří při surfování získat něco k jídlu, tak jejich chování zvané surfování po lince může být posíleno už samotnou příležitostí ke zkoumání a prohledávání odpadků.

Na druhé straně jsou lidé, kteří na psa křiknou, přerušují jeho chování a začnou mu vysvětlovat, že to, co dělá, je „špatné“. Někteří zase rozloží pár plechů tak, aby spadly, až pes vyskočí, a pes se vyděsí tolik, že už to znovu nezkusí. Jiní použijí rázný zákrok, například korekci psa škubnutím za obojek nebo postříkání proudem vody. Tohle jsou takzvané averzivní následky chování, které mají snížit šanci na to, že se bude surfování po lince v budoucnu opakovat. **Averzivum** je něco, co způsobí, že se váš pes uchýlí k útěku nebo vyhýbavému chování. Na averzivních následcích staví **trest**. Někdo možná tyhle následky nepovažuje za trest, protože společnost kolem tématu trestů vytváří nejrůznější konstrukty, ovšem vědecká definice trestu je: jakýkoli následek, který snižuje pravděpodobnost, že se bude chování v budoucnu opakovat.

Pokud následek...	... tak to je ...
zvýší pravděpodobnost chování v budoucnu,	posilovač
sníží pravděpodobnost chování v budoucnu,	trest

Lidé si často myslí, že nejsnáze napraví problém právě trestem. Když ale chcete posílit jiné, alternativní chování, musíte být přítomni a musíte na psa dávat pozor. Možná přemýšlíte, proč asi chci, abyste zamezili psovi přístupu k oknům, když by vám stačilo proti jeho štěkání na lidi na chodníku použít protištěkáci obojek s citronelou. Možná si dokonce říkáte, že takový citronelový obojek psovi nijak *neublíží*, jen ho vyleká – chování přeruší a často ho dokonce zarazí, a to je to, co koneckonců chcete! Většina lidí si ale neuvědomuje, že zákroky, které používají averziva, *nejsou* vždycky neškodné. Mohou toho totiž způsobit daleko víc než jen přerušit nežádoucí chování. Když se lidé snaží zredukovat nežádoucí chování s pomocí protištěkáčích obojků, slovní korekce, postříkových lahviček, plechovek naplněných mincemi, nepříjemných zvuků z obojku a podobně, tak si většinou vůbec neuvědomují, jak škodlivé jsou tyhle techniky pro naše psy z mentálního a fyzického hlediska.

Je jedno, jestli pro ně použijeme některý z povrchních eufemismů, které tak miluje naše společnost: ukáznění, korekce, zpětná vazba, srozumitelnost a podobně – používání averzivních prostředků s sebou nese dobře zdokumentovaná rizika (viz Zdroje a doporučená četba na konci knihy). Neúmyslné vedlejší účinky bývají často označovány jako **neblahý dopad**.

Neblahý dopad může vypadat takto:

- zvýšený stres (který se projeví na řeči těla a chování psa)
- vyhýbání okolnostem provázejícím danou interakci (včetně vyhýbání vám samotným)
- zvýšená reaktivita
- zvýšená agresivita
- naučená bezmocnost
- potlačení normálního chování až ke vzniku „vypnutého“ psa
- zhroucení vašeho vztahu se psem

Ani vědci ještě stále s určitostí nezjistili, co může způsobit, že bude mít trest s větší či menší pravděpodobností neblahý dopad, takže průměrný majitel psa

rozhodně není schopný předpovědět, jaké vedlejší účinky se projeví. Často se stává, že lidé ani nevědí, čeho si mají všimnout, a proto si neuvědomí, že příčinou určitého dopadu je právě to, že použili trest. To může být velmi zapeklité i proto, že neblahý dopad se často neprojevuje ihned, ale až postupem času.

Vezměme si znovu příklad surfování po kuchyňské lince a podívejme se, co se stane, jestliže pokaždé, když váš pes vyskočí na linku, vezmete stříkací lahvičku a postříkáte ho proudem vody. Napoprvé pes zakňučí, stáhne ocas a uteče z kuchyně do pelechu ve vedlejší místnosti. To je skvělé, řeknete si! Určitě už to znovu nezkusí! A on to pravděpodobně nezkusí, přinejmenším po nějakou dobu. Ale to leknutí a strach, který ho vyhnal od linky, se mu může spojit i s vámi. Vy jste ten strašlivý člověk, který spustil tu děsivou věc. Ano, psi si bohužel mohou vytvářet i takovéto asociace, ať je chceme, nebo nechceme. Nad tím, jaké asociace se vytvářejí a kdy, máme jen velmi malou kontrolu.

V tomto příkladu se váš pes možná z nepříjemné události otrépe, anebo se vám naopak může začít vyhýbat, když budete v kuchyni. Taky se může začít vyhýbat celé kuchyni, ať v ní budete, nebo ne. Nemusí totiž nutně pochopit, že příčinou toho postříkání vodou bylo jeho chování, tedy to, že dal tlapy na linku. Ví jen, že ta děsivá věc se stala v kuchyni a že přišla od vás. Taky se vám může začít vyhýbat i obecně, nejen v kuchyni. Může se stát, že třeba uteče, když vezmete do ruky lahvičku s čisticím prostředkem, se kterým chcete postříkat a očistit nábytek, nebo na vás přitom dokonce začne vrčet a dělat výpady.

Pro mě, a jsem přesvědčená, že i pro mnoho jiných majitelů psů, je důležité vybudovat si se psem vztah založený na důvěře. Pokud jste si uvědomili, že jste v minulosti používali tresty, a teď si děláte starosti, jaký dopad asi měly na váš vztah se psem, tak nemějte strach – teď, když už o tom víte víc, můžete změnit svůj způsob interakce se psem a svůj přístup k jeho chování. Tahle kniha a také knihy, které doporučuji v seznamu doporučené četby, vám pomohou vztah se psem napravit nebo posilnit.

Některým lidem možná nevdá, když se jim ve jménu „učení“ a „disciplíny“ začne jejich pes vyhýbat. Mně to ale vadí a záměrně se snažím tomu předcházet. Pokud se taky chcete vyvarovat neblahých dopadů trestu, tak jste na správném místě. Mým cílem je měnit chování nekonfrontačními způsoby, které nezahrnují strach, stres, donucování nebo nepříjemné pocity. A management je pro tenhle nekonfrontační přístup přesně to pravé.

Existují i praktické důvody, proč nepoužívat zákroky založené na trestech. Psi nejsou morální tvorové – nechápou a nerozpoznají rozdíl mezi tím, co je

dobré a co je špatné. Jestli jste si právě teď vzpomněli na nějaký okamžik, kdy váš pes vypadal „provinile“ v reakci na to, že udělal něco „špatného“, tak se u něj pravděpodobně jednalo o konejšivé chování, kterým chtěl zahnat konflikt. Když se my lidé zlobíme, dáváme to velmi výrazně najevo svou řečí těla a psi vnímají náš zvýšený hlas, strnulý postoj, stažené obočí a upřený pohled jako něco hroživého. V reakci na to se často uchýlí ke konejšivé řeči těla, při které odvracejí pohled, stahují uši dozadu a klopií hlavu. My lidé máme sklony antropomorfizovat, přičítat k tomuto chování morální emoce, ale náš pes přitom jen reaguje na naši řeč těla – nijak tím nepřiznává vinu.

Psi se ovšem dokážou z následků poučit, co je a není „bezpečné“. To znamená, že se naučí, za kterých podmínek mohou bezpečně uskutečnit nějaké chování, aniž by jim vysloužilo averzivní následek, a za kterých podmínek by chování radši uskutečňovat neměli, protože averzivní následek by se pravděpodobně dostavit mohl. Je to stejné, jako když se my naučíme, že můžeme bezpečně překročit povolenou rychlost, když nevidíme v dohledu policejní auto, protože není pravděpodobné, že bychom dostali pokutu. U příkladu se surfováním po kuchyňské lince se pes často naučí, že surfování po lince je pro něj bezpečné, když nejsou nablízku lidé, protože následky ušetřují lidé. Takže když se budete spoléhat na tresty, můžete skutečně snížit výskyt daného chování v době, kdy jste nablízku (příčemž můžete zároveň vyvolat celou řadu různých vedlejších účinků, o kterých už jsme mluvili), ale ve skutečnosti tím psa nenaučíte, že po lince nemá surfovat nikdy. Když budete řešit surfování po lince použitím trestu, můžete tím ve skutečnosti naopak *zvýšit* pravděpodobnost, že přijдете o ten sendvič, který si připravujete, pokud například na chvíli vyběhnete z místnosti k telefonu, zatímco když použijete management například v podobě dvířek, která psa do kuchyně vůbec nepustí, tak si sendvič ochráníte.

Pokud jste v duchu dospěli ke spojení, že jak trest, tak management mají za cíl snížit výskyt nežádoucího chování, máte pravdu. Ale důležitý rozdíl spočívá v tom, že trest se spoléhá na následky po uskutečněním chování, zatímco management zajišťuje prevenci, takže chování se vůbec neuskuteční.

Management je nejen způsob, jak změnit chování téměř bez stresu, ale navíc může být účinnější a rychlejší než provizorní náprava, kterou často slibuje řešení v podobě různých trestů. Management jednak ihned změní pravděpodobnost chování v dané situaci, a zadruhé má přímý dopad na to, co si váš pes nacvičuje a opakuje a tím se to čím dál lépe učí.

Kapitola 3

Management a vazba mezi člověkem a psem

Jsem přesvědčená, že používání managementových technik může přispět ke zlepšení vazby mezi člověkem a psem. Pohled na projevy vazby mezi lidmi a jejich psy mi nikdy nezevšední, nikdy mě nepřestane naplňovat. S těmi neuvěřitelnými čtyřnohými tvory sdílíme život a oni se stávají součástí naší rodiny. Kupujeme jim útulné pelíšky, bereme je s sebou na dovolenou, zásobujeme je oblíbenými hračkami, svěřujeme jim svá tajemství a litujeme, že jsme s nimi nestrávili víc času, když nám jednoho dne odejdou. Lásce, kterou chováme ke svým psům, se jednoduše nic nevyrovná.

Na základě svých zkušeností z trenérské práce mohu říct, že většině lidí, kteří sdílejí život se psy, vlastně ani moc nevadí nejrůznější podoby psiho chování, které společnost označuje za problémové. Nevadí nám, když naši psi štěkají, prohánějí veverka nebo nás vítají vyskakovaním. Většina lidí své psy miluje tolik, že je normální psi chování nijak zvlášť neobtěžuje, přinejmenším po většinu času. A na to, co vám případně na vašem psovi může občas vadit, mám kouzelné a relativně snadné řešení: management. Jsem pevně přesvědčená, že management může ještě více posílit vazbu mezi člověkem a psem a vnést do života se psem větší harmonii, a to je jedním z hlavních důvodů, proč toužím po tom, aby ho používalo více lidí.

Když se někdo dozví, že jsem trenérka a vychovávám psy, tak velmi často zareaguje: „A jáje, to můj pes zrovna moc vychovaný není, trocha tréninku by mu asi neškodila!“ Zdá se mi, že lidé mají někdy provinilý pocit z toho, že své-

ho psa netrénují víc, nebo že se jejich pes nechová stejně jako psi, které vidáme ve filmech. Existuje jistá nerovnováha mezi tím, jak naše čtyřnohé kamarády prezentují média, a jaký je skutečný život s nimi. Společnost často na psy i na nás majitele klade zbytečné, neférové a mnohdy jen namátkou zvolené požadavky. Od psů se očekává, že hladce zapadnou do našeho člověčího světa, a od nás jako jejich majitelů se očekává, že je vytrénujeme k naprosté dokonalosti. Já tenhle přístup odmítám. Psi jsou psi a my od nich žádáme příliš, když očekáváme, že budou dodržovat všechny požadavky světa lidí. Chceme, aby se venčili v určité dobu, na určitých místech a určitým způsobem. Chceme, aby okusovali určité věci, zatímco jiných si nevěšovali. Chceme po nich, aby jedli určitou potravu v určitou dobu. Moderní svět psy v mnoha směrech *okrádá o možnost být psem*.

Psi jsou frustrováni, protože se nemohou chovat jako psi, a to u nich často vyvolává „otravné“ chování, které pak zase frustruje lidi. Než budeme pokračovat dál, chci zdůraznit, že chování našich psů je morálně neutrální. Chování vašeho psa není dobré ani špatné, je to prostě chování. Proto používám termíny jako žádoucí a nežádoucí. Majitelé často zapomínají, že psi nejsou morální tvorové, a zátěž, kterou na ně klademe v podobě rozlišování „dobrého“ a „špatného“ chování, komplikuje náš vzájemný vztah a znepríjemňuje nám společný život víc, než je zapotřebí.

Očekávání

Když mluvíme o morálně neutrálním chování, pojďme si rovnou popovídat i o tom, co můžeme od psa realisticky očekávat, tedy jaké požadavky na něj můžeme klást. Pokud doufáte, že tahle kniha o nevyčvikových managementových řešeních promění vašeho psa v klidného tichého plyšáka, tak musím vaše naděje rovnou zklamat. Pokud si ovšem uvědomíte, že váš pes je pes, který taky chce být psem, můžete svá očekávání přiměřeně upravit. Naučit se vidět radost v jeho psovství je mnohem snazší než se ustavičně nechat frustrovat jeho přirozeným normálním chováním. Tohle říkám v touze vnést do života s našimi psy větší klid a mír, protože si uvědomuji, jaký stres může vyvolávat snaha přizpůsobit se jinému živému tvorovi. Když upravíte svá očekávání a pochopíte chování svého psa, může vám to změnit život – a management vás v tom podpoří!

Další cestou k lepšímu pochopení psa je sledovat ho a snažit se vyčíst, co svým chováním sděluje. Podrobná analýza psí řeči těla a psiho chování by bohužel překračovala rámeček této knihy, ale vřele vám doporučuji číst knihy

věnované těmto tématům, abyste se naučili rozumět tomu, co vám váš pes chce říct. Některé z mých oblíbených knih o řeči těla jsou uvedené v seznamu doporučené četby na konci téhle knihy. Psi k nám neustále hovoří, to jen my jim často neumíme naslouchat. Management je jen jedním dílkem puzzle k zajištění harmonického soužití se psem. Dalším důležitým dílkem je porozumění jeho řeči těla a chování.

Ne každý trenér, kterého potkáte, se mnou bude souhlasit

S managementem je to podobné jako u většiny témat v kynologickém světě – když se zeptáte padesáti různých trenérů psů na názor, dostanete padesát různých odpovědí. Trenéři používají a doporučují management v různé míře. Některí jsou přesvědčení, že jakýkoli management je bezpředmětný a nezodpovědný a že každé chování je třeba řešit konvenčním výcvikem zaměřeným na učení a změny chování prostřednictvím následků – že majitelé se prostě musí víc snažit a víc své psy trénovat! Určitě je vám jasné, že k takovým trenérům nepatřím.

Nevadí mi, že jiní lidé mají jiný názor, ale já management miluju. Vždyť o něm píšu celou knihu! Jsem přesvědčená, že management vám s malým úsilím přinese velké výsledky. Taky nepatřím k těm trenérům, kteří mají vyhrané názory na to, kolik času a úsilí lidé by lidé měli věnovat tréninku a výcviku svých psů. Některí trenéři se podívají na psa, kterého společnost označuje za „neposlušného“, a už obracejí oči v sloup a mručí, že by ho majitel měl víc cvičit. S tím já nesouhlasím. Myslím si, že je úplně jedno, co chcete od svého psa požadovat, hlavní je, že vy i váš pes máte dobrou kvalitu života a že váš pes není nebezpečný svému okolí – a to může pro většinu lidí skvěle vyřešit právě management. Možná nechcete nebo ani nemůžete cvičit svého psa dlouhé hodiny ve snaze změnit jeho chování, ale určitě budete ochotní provést ve svém domově nebo v návycích svého psa některé drobné změny. Výcvik bývá často dlouhý proces, zatímco managementové opatření můžete provést jednorázově,

Juliana DeWillemsová, KPA CTP, CDBC

Zvládni to s managementem!

Jak předcházet problémovému chování psů

Z anglického originálu *Manage It! Hacks for Improving Your Dog's Behavior*,
vydaného nakladatelstvím Dogwise Publishing, přeložila Jana Dušková

Redakce Barbora Vaňková

Sazba Matěj Barták

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, Bělohorská 10, 169 00 Praha 6,
www.plotknihy.cz, jako svou 451. publikaci

Tisk FINIDR s.r.o., 2025

Vydání první, Praha 2025

ISBN 978-80-7428-481-6